

821.163.41.09-13 Петровић Његош П. П
801.66
<https://doi.org/10.18485/kij.2024.71.1.2>

РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 20. 11. 2023.
Прихваћен: 21. 3. 2024.

ПРОНАЂЕН ОРИГИНАЛНИ РУКОПИС ЊЕГОШЕВЕ ПЈЕСМЕ *Спровод праху С. Милутиновића (II)***

Текстологија Његошеве пјесме написане на вијест о упокојењу Симеона Милутиновића Сарајлије, и основно издање у прилогу, објављени су у часопису *Српски језик* (Маројевић 2022а); упоређено је прво издање с каснијим публикацијама на свим нивоима текстолошке интерпретације, док је критичко издање уз расправу о поезици и лингвистици тамних мјеста објављено у часопису *Октоих* (Маројевић 2022б). Пјесма је остварена у ритму шеснаестерца као троцеzurног стиха – по обрасцу (4 + 4) + (4 + 4), али се тај стих природно раздваја на два симетрична осмерца, са цезуром послје четвртог слога, с комбинованом строфичком структуром: пет сикстина (строфа од шест стихова) и три катрена (строфе од четири стиха) увезаних по моделу биочуга (по другој, линеарној интерпретацији: послје пет сикстина слиједе три катрена један за другим). Послје открића пјесниковог аутографа створили су се услови за непланирани текстолошки експеримент: провјеравају се текстолошка рјешења у претходним издањима, нашим и наших претходника, с рукописом и првим издањем. Поред тога, пјесма се у овом раду посматра као својеврсни *post scriptum* спјева *Луча микрокозма*, с образложењем зашто се она објављује као прилог уз планирано ново издање космогоничког спјева, који је и поема о људској души. У завршном одјељку образлаже се акценатско издање пјесме-некролога, које се и објављује у Прилогу овог рада.

Кључне ријечи: Петар II Петровић-Његош, пјесма-некролог *Спровод праху С. Милутиновића*, спјев *Луча микрокозма*, акценатско издање пјесме.

3. Интертекстуално поређење с *Лучом микрокозма*

3.1. У чланку „Његошева *Пјесма над пјесмама*” важну мисао је изрекао Димитрије Калезић: „његов непресушни извор представљају зрачни нат|простори *Луче микрокозма* и једнога дијела његових пјесама које се или сливају у *Лучу*

* radmilo@mail.ru

** Ово је наставак (3, 4. и 5. поглавље с Прилогом) рада објављеног у претходном броју часописа (2023, бр. 2), под истим насловом.

или се разливају из ње; овамо је особито карактеристична пјесма *Мисао*, као и најдубљи домет његовог *Тестаментa*” (Калезић 2005: 12–13 (знак | указује на прелазак на нову страну у тексту који се цитира); уп. Калезић 2009: 147). Док *Мисао* и неке друге пјесме претходе *Лучи*, *Духовно завјештање*, медитативна проза и пјесме из *Биљежнице* се „разливају” из *Луче* чинећи нераздвојну цјелину духовних трагања пјесникових у посљедњем периоду живота и стваралаштва, истакли смо у Предговору Његошеве *Биљежнице* (Маројевић 2017: 12). У чланку Калезић мени приписује именовање Његошеве *Ноћи скупље вијека* библијском *Пјесмом над пјесмама*.

3.2. У другом од двају претходних радова о Његошевој пјесми-некрологу (Маројевић 2022б: 46) подсјетили смо на горњу Калезићеву мисао уз коментар: док пјесме које се „сливају” у *Лучу* припадају предисторији Његошевог космогонијског спјева (а он је истовремено и поема о људској души), пјесме које се из *Луче* „разливају” представљају већ стваралачку разраду, а у неком смислу и допуну теме. Међу тим поетемама из другог круга почасно мјесто заузима пјесма-некролог *Спровоод праху С. Милутиновића* (Маројевић 2022б: 47).

3.3. Спјев *Луча микрокозма* посвећен је С. Милутиновићу, а не само његов Пролог, у којем се Његош обраћа своме пјесничком учитељу у прва два стиха прве: Дà свãдa ми драги наставниче, / србскѝ п’јѣвче небом осѝјани, [ЛМ 1–2] и у прва два стиха претпоследње строфе: Дивни п’јѣвче србскѝ народности, / бич си судбе веће испѝтао: [ЛМ 181–182], док је завршна строфа Пролога у цјелини њему посвећена – шта од њега ученик још очекује. *Спровоод праху С. Милутиновића* је post scriptum Прологу: пјесник исказује свој дуг и даје оцјену учитељеве величине.

3.4. *Спровоод праху С. Милутиновића* је post scriptum и спјева у цјелини. Довољно је упоредити четврту строфу прве пјесне *Луче*:

Ў нòћ страшном буром разјѣчану
сину мени зрака пред очима
и глас зачух кãно глас ангела:
„Ја сам душѣ твоје помрачене
зрака сјãјнã огња бесмртнога –
мног се сјећаш што си изгубио!
Бадава ти ватрени поете
сатварају и кличу богиње:
ја једина мраке проницавам
и допирем на небесна врата.” –
[ЛМ 231–240]

с трећом строфом *Спровоода праху С. Милутиновића*:

Електричка искра-душа –
која лети ланца кругом
док се опет на извору
она врати бистром дугòм
действија неуморног –
сочетава овај начин:

Небо с Земљом, Земљу с Небом
 питајући даје им чин;
 тим начином дејствија
 огњи пламтећ вјечно стоје –
 њим у њедру свесвјетија
 бесмртне се искре роје!
 [СП 13–18]

да би се увидјела идејна повезаност двају пјесничких текстова – а повезује их идеја о кружном кретању људске душе, с Неба на Земљу, и са Земље на Небо.

4. Акценатско (прозодијско-версолошко) издање

4.1. У првом од двају претходних радова о Његошевој пјесми-некрологу, у одјелку „Версолошка реконструкција” (Маројевић 2022а: 155–159), описана је метрика и строфика *Спровода праху С. Милутиновића*. У акценатском издању (види Прилог) цезуру иницијалног и финалног осмерца означавамо усправном цртом. С обзиром на то да други полустих шеснаестерца доносимо увучено у засебном ретку како би складна структура стиха дошла јаче до изражаја, није било потребе означавати централну цезуру, тј. цезуру шеснаестерца (у линеарном навођењу она се означава са двије усправне црте). Симетрични осмерац је, по дефиницији, двотактни тонски стих с цезуром последије четвртог слога и с ненаглашеношћу слогова на крају полустихова. У анализираној пјесми, да не би осми слог, тј. слог испред цезуре шеснаестерца, био наглашен, реконструисамо сраслицу: Збогом Симо посљедњи пѹт: [СП 39^а], тако да остаје нарушена четврта тонска константа, ненаглашеност шеснаестог слога, само у стиху: питајући даје њм чин; [СП 16^б], али то донекле надокнађује слаба рима: овај начин || даје њм чин.

4.2. Ни у дотадашњим издањима, ни у књижевнокритичкој литератури није указивано да Његошева пјесма *Спровод праху Симеона Милутиновића* има одређену строфичку структуру: од осам строфа пет је сикстинâ (сикстина је строфа од шест стихова), од којих су четири на почетку, и три катрена (катрен је строфа од четири стиха), од којих су два на крају. У првом дијелу пјесме, у којем реконструисамо четири сикстине, у првом издању, а исто тако у новопронађеном аутографу, увучен је само први стих прве строфе, која се завршава узвичником. Друга од треће строфе одијељена је тачком и повлаком (у аутографу само повлаком), а трећа од четврте – само повлаком, мада би и ту требало да буде и препозитивна тачка (у аутографу исто нема тачке, али се линијом трећа строфа одваја од четврте). Иста комбинација знакова стоји и на крају четврте строфе (у аутографу је на клаузули само повлака). Сљедеће четири строфе обиљежене су двоструко већ у првом издању (и у аутографу) – увлачењем првог реда и повлаком последије тачке (у петој и шестој строфи) односно последије знака узвика (у седмој и осмој строфи). Тако је строфичка структура формирана као биочуг: први

катрен долази последице низа од четири сикстине, као што и последња сикстина разбија низ од три катрена.

У претходном раду (Маројевић 2022а: 159) указано је да би се, по смислу, строфичка структура могла реконструисати и по моделу: прво пет сикстина заредом, а онда три катрена један иза другог (стихови 29–30 би се у том случају прикључивали претходној строфи). У оваквој интерпретацији строфа се остварује као каскада дистиха уз ефекат градиције (незнанство, младе душе у повоју, ја). У сваком случају, последњи дистих пете (алтернативно: први дистих шесте строфе) завршава се узвичном интонацијом и повезује двије сусједне строфе. Новопронађени аутограф поврћује строфичку структуру првог издања, и њој свакако морамо давати предност.

4.3. Версолошки опис претходног издања допунићемо неколиким новим опсервацијама.

(1) Његош у пјесми-некрологу примјењује каскадну строфичку структуру, свака сикстина састоји се од три, а катрен – од два дистиха; дистих (и шеснаестерац као стих) наглашава парна рима. Рима је женска, с тим што је обиљежава макар један акценат на претпоследњем слогу (у стиховима 31/32 и 41/42 рима је хипердактилска).

(2) Шеснаестерац је четворотактни тонски стих (а осмерац – двотактни тонски стих): то потврђује сваки од 42 шеснаестерца (и сваки од 84 осмерца у њиховом саставу), и нема примјера у којима би неки такт изостао.

(3) С обзиром на то да је Вук осмерац сматрао четворостопним трохејом (Руси користе термин *хорей*), констатуваћемо да се трохејски ритам остварује у педесет једном осмерцу, док је у 33 осмерца нарушен; другим ријечима, у 60.71% осмерачких стихова остварује се трохеј, па би се трохеј, са аспекта осмерца као стиха, могао сматрати ритмичком доминантом, не и метричком константом.

(4) Са аспекта шеснаестерца као стиха, у 27 стихова (што је 64.29% шеснаестерца) трохеј је нарушен, а остварује се у 15 стихова (што је 35.71% шеснаестерца); трохеј је, дакле, са тога аспекта само слаба ритмичка тенденција, а и она је условљена природом акцента у новоштокавским (тачније би било рећи: у новосрпским) говорима.

4.4. Пјесма која је предмет наше версолошке анализе састоји се од 84 осмерца, а сваки осмерац има два полустиха, сваки полустих образује један такт (једна ритмичко-интонациона цјелина). То значи да пјесма има 168 тактова, а сваки такт има по један метрички акценат. Ако такт има више од једног акцента, само је један метрички, остали су неметрички, и означавају се курзивом. Пјесма има 42 шеснаестерца, и ниједан шеснаестерац се на својој цезури не парцелише реченичком паузом [види даље тт. (1) и (2)]. Треба истаћи да се ни унутар осмерца као стиха не може остварити реченичка пауза, поготову не последице првог слога стиха [види даље т. (3)]. Опкорачења цезуре осмерца су врло честа, али је у пјесми посвједочено и необично опкорачење шеснаестерца као стиха [види даље т. (4)].

(1) У иницијалном осмерцу 21. стиха: Пòјетина душа штò је – [СП 21^a] ми реконструираемо везничку ријеч *штò* (*je*), с краткоузлазним акцентом, у вриједности 'те (*je*)', за разлику од свих претходних издања (а и новооткривеног аутографа), у којима на клаузули осмерца стоји знак питања као да је на седмом слогу упитна замјеница *штò?* (архаизам и регионализам у вриједности стандардног *штà?*), која би парцелисала иницијални осмерац стиха као реченицу. Малом измјеном (умјесто знака питања повлака) постигли смо два добитка: васпоставили смо интонационо-синтаксичко јединство шеснаестерца и реконструисали изворни смисао: 'душа те је пјесникова (= душа која пјеснику припада) исто је што и жива у кристалу (= као барометар)'

(2) Исто тако, у иницијалном осмерцу 38. стиха: народности ђē нам олтар – [СП 38^a] реконструираемо везничку ријеч у структури диверба *ђē* [ђē^ε], за разлику од свих претходних издања (а и новооткривеног аутографа), у којима на клаузули осмерца стоји знак питања, као да је на седмом слогу упитни замјенички прилог који би парцелисао иницијални осмерац стиха као реченицу. Малом измјеном (умјесто знака питања повлака) постигли смо и овдје два добитка: васпоставили смо интонационо-синтаксичко јединство шеснаестерца и реконструисали изворни смисао: 'тамо гдје је наш национални олтар увијек смо робови туђега олтара'.

Овдје треба напоменути да је сам пјесник апострофом означио неслоговно [ε]: **Народности ђе' намъ олтаръ? туђега смо – свагда робомъ!** – (л. 1, исто у: Подунавка 1848: 62).

Графија **ђе'** првог издања (сад видимо: и аутографа) у Лавровљевом и првом Решетаревом издању замјењује се обичним **ђе** (без апострофа и без фусноте), а у Вушовићевим и Лалићевим издањима на сажимање се указује тзв. генитивним знаком односно дугосилазним акцентом (**ђè**), без коментара. Од свих издања која су нашим претходила најважније је, што се тиче овог облика, друго Решетарево издање – у њему, с једне стране, на дивербу *ђе* стоји неки необични дијакритички знак (којим се у реконструкцијама указује на узлазну интонацију), с друге стране, уз стих се везује врло важна фуснота у којој се указује на графију првог издања: *ђе', а то је у један глас сажето* *ђе* је. (Решетар 1927: 358, нап.). Другим ријечима, први текстолог Његошевих дјела апостроф првог издања разумио је као сигнал дифтоншког, а не вокалског степена сажимања двају истих вокала.

Други примјер у којем је пјесник апострофом означио неслоговни вокал, овога пута неслоговно [ʷ], јесте финални осмерац 25. стиха: алмаз ц'јѐнѐ нѐј'мā праве [СП 25^ε] (апостроф је остао и у првом издању): **алмазъ цѣне не'ма праве;** (л. 1, исто (са запетом на клаузули) у: Подунавка 1848: 61).

(3) Највећи проблем свим приређивачима анализираних Његошевих пјесме представљао је везник *да* којим отпочиње иницијални осмерац деветог шеснаестерца: да све зраке, заробљене [СП 9^a], који ћемо навести у контексту дистиха као минималне строфичке структуре а у формату акценатског издања:

д̄а свѣ зраке, | заробљене
 мѣчавѣма | од облѣка,
 к свѣопштѣму | трѣба̄ дѣску
 д̄а се свѣка̄ | вратѣ зрака:
 [СП 9–10].

Ми смо утврдили (уп. Маројевић 2022а: 156–158) да у синтаксичком периоду који формира другу строфу пјесме *Спровод праху*... компонента *да* није ни глагол нулте конјугације *да*¹ с главним акцентом и значењем 'јесте', ни његов хомоним, узвична рјечца *да*² са скоро неутралисаним побочним акцентом и значењем 'о, ма' – него њихов хомоним, везник *да*³, у дистиху двапут употријебљен, једном уз елипсу облика презента (З.л. мн.) *да* [се врате] све зраке, други пут у контакту с посвједоченим обликом презента (З.л. јд.) *да се свака врати* зрака, као парафразирање (али и наглашавање) прве потврде. У свим досадашњим издањима, а сад видимо да је тако и у новопронађеном аутографу, послѣје првог слога шеснаестерца стоји неки знак парцелације, у прва два издања и у рукопису знак узвика (у каснијим издањима запета): **Да! све зраке заробљне** (л. 1, исто у: Подунавка 1848: 61). У чему је специфичност ове потврде? Свакако у томе што овдје везник *да*, коме је елидиран његов глаголски облик у презенту, има главни, а не, као у осталим примјерима, ослабљен (побочни) акценат, иако је тај акценат у првом полустиху осмерца неметрички, па га је пјесник на овај начин истакао оставивши каснијим приређивачима да га рјешавају као загонетку – загонетку смо тек ми ријешили (није стидно похвалит се право, *Шћепан Мали!*).

(4) Навешћемо прва три стиха треће строфе у формату акценатског издања:

Елѣтричкѣ | ѣскра-дѣша –
 којѣ лѣтѣ | лѣнца крѣгом
 дѣк се ђпѣт | на ѣзвору
 ђна вратѣ | бѣстрѣм дѣгом
 дѣствиѣ | нѣумѣрнѣг –
 сочѣтѣвѣ | ђвѣѣ начин:
 [СП 13–15]

како бисмо показали да се инструменталом поређења и његовим атрибутом (*бѣстрѣм дѣгом дѣствиѣ нѣумѣрнѣг* –) опкорачује граница између 14. и 15. стиха анализираних пјесме. У првом издању, а сад видимо да је тако било и у аутографу са којег је текст преписиван, повлаком на крају 14. стиха очито се означава узлазна интонација: **бѣстрѣм дѣгом** – / **Дѣствиѣ не умѣрног**' (л. 1, без акцента у: Подунавка 1848: 61), а никако не крај реченице, како су повлаку схватили наши претходници. (Адекватна прозодија била би: дѣгом.)

5. Исходиште

5.1. Непланирани текстолошки експеримент показао је, прво, да се штампарске грешке којима се нарушава версификација морају исправљати (ген. *при-*

знаности) и да није основано полазити од тога да би такву грешку сам пјесник могао направити.

Друго, вербализација текста, растављено (*страва лица*), састављено (*неуморног*) и полусастављено писање (с дивизом: *искра-душа, спушта-диже*), представља важан текстолошки задатак, који се мора рјешавати образложено као систем.

Треће, у фонетско-фонолошкој реконструкцији морају се узимати у обзир друга Његошева дјела (*народњима*), а у граматичкој – морфолошко и семантичко диференцирање облика насталих моционом творбом и њихових творбених база: *успомен* *singulare tantum* 'сјећање на овоземаљски живот човјеков, оно што остаје као памћење савременика и потомака': *успомена* 'предмет за сјећање на некога или на нешто'; *зрак* 'ваздух': *зрака* 'сноп свјетлости'; *химн* 'похвална пјесма чему узвишеном': *химна* 'славујева пјесма'.

Најсложеније је рјешавати питање реконструкције варијантних облика: именицу *појета* и посесив *појетин* потврђују два рукописа (варијанту *поета* само издање *Луче*); именицу *полус* потврђује аутограф конкретне пјесме и једно издање (варијанту *пољус* – само рукопис *Биљежнице*).

5.2. Посљедња ауторска воља, у конкретном случају, није одражена у тексту који је (вјероватно) Милорад Медаковић начисто преписао него у коначном тексту који је изишао испод пјесниковог пера. Разлике су минималне: додата је једна напомена испод текста (*компас*), додато је мјесто гдје је пјесма написана (*на Цетиње*) и два акцента (*жива, дугом*). У нашим претходним издањима, у којима се прозодија доноси селективно, оба облика су акцентована (наравно, према данашњем акценатском стандарду); треба им додати ове двије допуне из аутографа.

5.3. Пјесма *Спровод праху С. Милутиновића* много је ближа спјеву *Луча микрокозма* него ода „Нек се овај вијек горди...” спјеву *Горски вијенац* или пјесма *Поздрав србском роду на Ново љето*, из које је узет мото, спјеву *Шћепан Мали*. Блискост је толика да она изискује објављивање пјесме-некролога као прилога издању *Луче*.

5.4. Та повезаност пјесме и спјева условљава потребу за неким текстолошким корекцијама у погледу писања великог слова, а на то нас обавезује у извјесном смислу и новооткривени аутограф. Једно је писање великог слова у личној и посесивној замјеници другога лица, друго – писање великог слова у именицама *Небо* и *Земља* (осим контекста: *нек Ти лака земља буде*), а треће – писање великог слова у именици *Гениј* и посесиву (ж. р.) *Појетина* (душа).

Повезаност пјесме и спјева условљава и двије-три ортографске корекције у издању *Луче микрокозма*: једно је писање великог слова у личној замјеници другога лица у Прологу: Ја од Тебе јоште много иштем: [ЛМ 191], а друго – писање великог слова у именици *Небо* (у значењу 'престолодржно небо'), само у стиховима: Све дивоте Неба и небеса, [ЛМ 171]; план се крајси Неба и небеса, [ЛМ 1085].

ЛИТЕРАТУРА

Вушовић 1936: *Цјелокупна дјела Петра II Петровића Његоша*. У редакцији Данила Вушовића. Друго издање, Београд: „Народна култура”.

Јањић/Маројевић 2019: *Сима Милутиновић Сарајлија*. Приредила Јелена В. Јањић. Научни консултант Радмило Маројевић, Бања Лука: Матица српска, Друштво чланова Матице српске у Републици Српској.

Калезић 2005: Димитрије М. Калезић, Његошева *Пјесма над пјесмама, Годшиња*, Фоча: Православни богословски факултет „Свети Василије Острошки”, IV/4, 9–18. [Прештампано у: Калезић 2009: 133–141]

Калезић 2009: Димитрије М. Калезић, *Његошове теме*, Београд. Издавачки фонд Српске православне цркве Архиепископије београдско-карловачке.

Лавров 1887: П[етр] А[лексеевич] Лавровъ, *Петръ II Петровичъ Његошъ Владыка Черногорскій и его литературная дѣятельность*, Москва: Типографія О. Лисснара и Ю. Романа.

Лалић и др. 1953: Петар Петровић Његош, *Пјесме. Луча микроkozма. Проза. Пријеводи*. / Текст *Пјесама, Прозе и Пријевода* приредили за штампу Радован Лалић и Михаило Стевановић. Текст *Луче микроkozма* приредили за штампу Никола Банашевић и Радосав Бошковић. Биљешке и објашњења уз *Пјесме, Прозу и Пријевод* написао Радован Лалић. Биљешку уз *Лучу микроkozма* написао Никола Банашевић. Објашњења уз *Лучу микроkozма* написао Вуко Павићевић, Београд: Просвета. (Цјелокупна дјела П. П. Његоша. Књ. 2).

Лалић 1967: Петар Петровић Његош, *Пјесме* / Текст приредио, белешке и објашњења написао Радован Лалић, Београд: Просвета. (Цјелокупна дела Петра Петровића Његоша. [II изд.] Књ. 1).

ЛМ: Петар II Петровић-Његош, *Луча микроkozма* [у: Маројевић 2016: 19–101 (репринт првог издања), 105–224 (критичко издање), 903–1020 (акценатско издање); Маројевић 2018: 67–149 и Маројевић 2021: 107–189 (основно издање)].

Маројевић 2016: Петар II Петровић-Његош, *Луча микроkozма*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД – Цетиње: Narodni muzej Srne Gore.

Маројевић 2017: Петар II Петровић-Његош, *Биљезница*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД.

Маројевић 2018: Петар II Петровић-Његош, *Луча микроkozма. Горски вијенац. Шћепан Мали*. Основно издање. Ортографија и ортоепија. Редакција и коментар Радмило Маројевић, Никшић: Будимљанско-никшићка епархија – Београд: Удружење за неговање Његошевог дела.

Маројевић 2020: Петар II Петровић-Његош, *Шћепан Мали*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД – Цетиње: Народни музеј Црне Горе.

Маројевић 2021: Петар II Петровић-Његош, *Луча микрокозма. Горски вијенац. Шћепан Мали. Ноћ скупља вијека*. Основно издање. Ортографија и ортоепија. Редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД.

Маројевић 2022a: Радмило Н. Маројевић, Његошев *Спровод праху С. Милутиновића* (с текстолошког и версолошког становишта), *Студије српске и словенске*. Серија I. *Српски језик*, Београд, XXVII, 109–146.

Маројевић 2022b: Радмило Н. Маројевић, *Спровод праху С. Милутиновића*: (Пјесма-некролог Петра II Петровића-Његоша), *Октоих*, Подгорица, XII/13, 25–52.

Маројевић 2023: Радмило Н. Маројевић, Пронађен оригинални рукопис Његошеве пјесме *Спровод праху С. Милутиновића* (I), *Књижевност и језик*, Београд, LXX/2, 247–264.

МПП: Петар II Петровић-Његош, *Медитативне пјесме у прози* [у: Маројевић 2017: 323–346 (критичко издање)].

Решетар 1912: *Мање пјесме* владике црногорскога Петра II^{ога} Петровића Његоша. Издао Милан Решетар, Београд: Српска књижевна задруга.

Решетар 1927: [Целокупна дела Петра Петровића Његоша. Књ. 2. Мања дела]. *Свободијада. Мање пјесме. Проза*. У редакцији Милана Решетара, Београд: Државна штампарија.

СП: Петар II Петровић-Његош, *Спровод праху С. Милутиновића* [у: Маројевић 2022^a: 144–146 (основно издање); Маројевић 2022^b: 25–27 (критичко издање); акценатско (версолошко-прозодијско) издање објављује се у Прилогу овога рада (с. 23–25)].

ШМ: Петар II Петровић-Његош, *Шћепан Мали* [у: Маројевић 2020: 19–225 (репринт првог издања), 227–486 (критичко издање), 1011–1153 (акценатско издање); Маројевић 2018: 289–449 и Маројевић 2021: 347–536 (основно издање)].

Шоћ и др. 1956: *Његошева биљежница*. [Редакциони одбор Јагош Јовановић, Перо Шоћ, Ристо Драгићевић, Јевто Миловић, Милош Вушковић], Цетиње: Историски институт.

Радмило Н. Мароевич

ОБНАРУЖЕН АВТОГРАФ СТИХОТВОРЕНИЯ ПЕТРА НЕГОША
«ПАМЯТИ СИМЕОНА МИЛУТИНОВИЧА»

Резюме

В настоящей работе публикуется недавно найденный автограф стихотворения «Памяти Симеона Милутиновича» сербского поэта эпохи романтизма Петра II Петровича-Негоша, написанного им по поводу кончины его поэтического наставника С. М. Сарайлии, поэта и фольклориста, и он сравнивается с первым изданием стихотворения и последующими публикациями его текста. Таким образом, автограф и издания исследуются в аспекте методологии незапланированного текстологического эксперимента: проверяется оправданность того или другого текстологического решения, той или другой реконструкции.

В работе применяется интертекстуальный сопоставительный подход: примеры, заведущие в рассматриваемом стихотворении, сравниваются с контекстами поэмы Негоша «Луч микрокосма», способствующими установлению их тематического и идейного единства: стихотворение-некролог представляет собой своеобразный *post scriptum* поэмы.

В работе также публикуется и обосновывается подготовленное автором просодическое издание стихотворения и оно сопоставляется с предыдущими научным и научно-популярным изданиями, подготовленными и опубликованными автором данной статьи.

Ключевые слова: Петр II Петрович-Негош, стихотворение-некролог «Памяти Симеона Милутиновича», поэма «Луч микрокосма», просодическое издание стихотворения.

Прилог

Спровоод праху С[имеона] Милутиновића

Кò свијета нè знà ģуд
свијет му је стрòг и груб

[1]

Смрт љжаснà, | тугè м̀ати,
наказнòга | стра̀ва лица,
без ģућèња, | хладнè ду̀ше,
свèтè правдè | жèст ца̀рица:
3 не познàје | чин ни лице,
хладн̀им с̀итом | исијàје
вјèчн̀у љскру | из прашн̀иè
дà на Нèбу | брже с̀àје,
жèртве јòј се | нèвиности
пред м̀рачн̀ијем | двòром п̀ушè –
6 грòб је њèна | колијевка,
ка вјèчности | њ̀ихà ду̀ше!

[2]

Ка òгњ̀ишту | вјèчитòме
чу̀ствова̀ња | пла̀м се в̀ије
чрèз грòбницу | та̀инствено
òпèт с љст̀им | дà се с̀лије,
9 дà свè зра̀ке, | заробљене
мрчавàма | од òблàкà,
к свèоштèму | трèбà д̀иску
дà се свàкà | врат̀и зра̀ка:
блудèња је | з̀уб̀ља Гèниј,
метеòров | к̀љ̀уч у м̀раки –
12 сàмо òдблèск | успòмèнà
Зèм̀љи прèдà, | вјèчн̀и, л̀ак̀и!

[3]

Елèктричкà | љскра-ду̀ша –
кòјà лèт̀и | л̀анца кру̀гам
òк се òпèт | на љзвору
òна врат̀и | б̀истрòм д̀угòм
15 дèнствија | нèумòрнòг –
сочèтàвà | òвàј нàчин:
Нèбо с Зèм̀љом, | Зèм̀љу с Нèбом
п̀итају̀ћи | дàје љм ч̀ин;
т̀им нàчином | дèнствија
òгњи пла̀мтèћ | вјèчно стòјè –
18 њ̀им у њèдру | свèсвèт̀ија
бèсмртнè се | љскре рòјè!

[4]

- Пѡслованѣ | нѣумѡрнѡ
 пѡраћа се | *ѡвѣм* кругом
 и надежда | будућности –
 својаканѣ | *чѡдјска* с Бѡгом:
- 21 Појетина | душа *итѡ је* –
итѡ и жива | у кристалу,
 стѣпѣном се | спуштā-*ѡйжѣ*
 и прѣмјену | *ћутѣ* мālу;
ћѣ се силнѣ | полет *мјѣри*
мѣху првѣ | тѣ си *Сѣмо* –
- 24 трѣдно те је | и зазрети
^а камо ли те | прѡћи *мимо!*

[5]

- На прѡстѡме | трѡвѣшту
 алмāз *цѣјенѣ* | нѣ ^амā *прāвѣ*
ниѣти Гѣниј | међ незнанством
мѡже дужнѣ | ѣмат *слāвѣ*;
- 27 младѣ *ѡуше* | у повоју
 нѣ чѡвствују | потресанѣ
 нѣбеснѡга | нарјечија,
тѡ л му видѣ | сијеванѣ!

[6]

- Јā* сам Тѣби | мнѡго *ѡужан*,
 дужности сѹ | *ѡвѣ* свѣте,
 на олтару | признаности
нека вјѣчно | *ѡне* лѣтѣ!
- Тѣ м^а *ѹведе* | *пѡглѣд* првѣ
 у зрāчијем | прѡсторима
 у кѡјим се | зв^ајезде *тићѣ*
 и шѣтају | хѡровима,
- 33 показā ми | *свѣјет* без бѹсла¹,
 бѹсло *ѹсто* | без полуса:
 тѡ је *ѡјјѣднā* | Земља *наша*,
 тѡ је *вјѣчнā* | *ѡвā* дѹса!

[7]

- Спѡменик се | Тѣби *хѡће* –
 Славѣнство је | прѡстā *мāса*,
- 36 *јѡит* га зраке | кѡсо *глѣѡѣ*,
јѡит по тāми | *ѡно* басā:
 „*итѡ је* наше | *свѣ је* лѡше” –
 свѣ гѹдѣмо | сāми [*с*] *сѡбѡм*,
 нāродности | *ћѣ* *сјс* нам ѡлтāр –
 тѹђѣга смо | *свāгда* рѡбом!

¹ кѡмпас

[8]

- 39 Збѡгом *Сѣмо* | посљедњи пѹт:
нѣк Ти лака | зѣмља бѹдѣ,
драг *ѡстаје* | *Твој* успѡмѣн
код Славѣнства | *прѣвѡг* свѹде –
Твој спѡменик | сјајан *ѡуби*
у хѣмнима | *на*родњѣма,
42 на амѡнет | вѣјек ће га
предавати | вѣјковима!

*В[лѡдикѣ] и [рнѡгорскѡга]
П[ѣтра] П[ѣтровића] Њѣгоша*

На Цѣтиње,
1-ог мѡрта 1848.